

ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INGLIZ TILINI ÖQITIŞ SAMARADORLIGINI OŞIRIŞ

Axmedova Latofat Ziyoviddin qizi

Çirçiq davlat pedagogika universiteti

“Pedagogika nazariyasi va tarixi” yoʻnalişi

2-kurs magistranti

Annotatsiya. Maqolada ingliz tilini oʻqitish samaradorligini oshirishning ilmiy-metodologik asoslari, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning oʻquv jarayoniga tatbiq mexanizmlari va amaliy tavsiyalari yoritilgan. Muallif kommunikativ yondashuv, kirish gipotezasi hamda faol oʻrganish usullari bilan kompyuter va mobil vositalarda til oʻrganish texnologiyalarining yaxlitligini ilmiy asoslab, samaradorlikning mezon tizimini taklif etadi hamda raqamli vositalarni didaktik maqsadga muvofiq qoʻllash boʻyiça tavsiyalar ishlab chiqadi.

Kalit soʻzlar: zamonaviy pedagogik texnologiyalar, ingliz tilini oʻqitish, samaradorlik, kommunikativ kompetensiya, faol usullar, mobil til oʻrganish, oʻquv motivatsiyasi.

Аннотация. В статье освещаются научно-методологические основы повышения эффективности преподавания английского языка, механизмы применения современных педагогических технологий в учебном процессе и практические рекомендации. Автор обосновывает взаимосвязь коммуникативного подхода, гипотезы вводимого материала и методов активного обучения с технологиями компьютерного и мобильного обучения языку, предлагает систему критериев эффективности и разрабатывает рекомендации по применению цифровых инструментов в соответствии с дидактическими целями.

Ключевые слова: современные педагогические технологии, преподавание английского языка, эффективность, коммуникативная

компетенция, активные методы, мобильное обучение языку, учебная мотивация.

Annotation. *The article covers the scientific and methodological foundations of improving the effectiveness of English language teaching, the mechanisms of applying modern pedagogical technologies in the learning process and practical recommendations. The author substantiates the interrelation of the communicative approach, the input hypothesis and active learning methods with computer- and mobile-assisted language learning technologies, proposes a system of effectiveness criteria and develops recommendations on the use of digital tools in accordance with didactic goals.*

Keywords: *modern pedagogical technologies, English language teaching, effectiveness, communicative competence, active methods, mobile-assisted language learning, learning motivation.*

Kirish

Bugungi kunda jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuv, xalqaro hamkorlikning kengayishi va raqamli iqtisodiyot rivoji yetilini bilishni har bir mutaxassisning muhim kompetensiyasiga aylantirmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni bilan tasdiqlangan "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasida ta'limni raqamlashtirish, elektron ta'lim resurslarini joriy etish va raqamli kompetensiyalarga ega kadrlar tayyorlash vazifalari belgilangan. Prezidentning 2012-yil 10-dekabrdagi PQ-1875-son Qarori esa ta'lim tizimining barcha bosqichlarida yetilarni uzluksiz o'rganishni tashkil etish va sozlasha oladigan mutaxassislar tayyorlash vazifalarini belgilab berdi. Ushbu vazifalarning ijrosi ingliz tilini o'qitish jarayonining sifati va samaradorligini yuqorilantirishni taqozo etadi.

Ayni paytda amaliyotda o'quvchilar bir necha yil ingliz tilini o'rganib ham uni muloqot vositasi sifatida erkin qo'llashga yetarli darajada ega bo'lmayapti. Buning asosiy sababi sifatida an'anaviy gramatika-tarjima usulining ustuvorligi, bilimlarni yod olishga yo'naltirilgan dars tuzilishi hamda raqamli vositalarning didaktik asossiz

qöllanilishi körsatilmoqda. Shu bois zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida ingliz tilini o'qitish samaradorligini oshirishning ilmiy asoslarini ishlab chiqish dolzarb muammolardan biridir. Maqolaning maqsadi - o'qitish samaradorligini oshirishning nazariy-metodologik asoslarini tahlil qilish hamda o'quv jarayoniga tatbiq etish böyiça tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

1. Ingliz tilini o'qitish samaradorligining ilmiy-metodologik asoslari

Samaradorlik deganda o'qitishning belgilangan maqsadlari bilan erishilgan natijalar örtasidagi moslik tushuniladi; ingliz tilini o'qitishda bunday maqsad kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdir. M.Kanal va M.Sveyn kommunikativ kompetensiyani grammatik, sotsiolingvistik, diskursiv va strategik komponentlar yaxlitligi sifatida talqin etib, tilni bilish uni qöllay olish bilan ölçanishini ilmiy asoslagan . Demak, zamonaviy darsning özagi til haqidagi tayyor bilimlarni yodlatish emas, til orqali muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishdir.

S.Krashen özlashtirish samaradorligi “tushunarli kirish”, ya’ni öquvçining joriy darajasidan bir poğona yuqori mazmun bilan ta'minlanishiga boğliqligini körsatgan; qörquv va noqulay muhit kabi hissiy filtrlar özlashtirishni pasaytiradi . J.Riçards va T.Rojers “yönalish - loyiha - tartibga solish” modeli orqali metodlarning yaxlit tavsifini beradi ; J.Xarmer esa darsni jalb etish, örganish va faollashtirish bosqiçlari yaxlitligida loyihalashni tavsiya etadi . Özbek metodikasida ham J.Jalolovning darsligi o'qitishning nazariy asoslari, nutq faoliyati turlari va mashğulotni tashkil etishni kommunikativlik tamoyili bilan milliy tajriba uyğunligida yoritadi . Natijada samaradorlik mezonini sifatida öquvçi motivatsiyasi, muloqot könikmalari darajasi va öquv natijalarining dinamikasi tizimli örganilishi lozim.

2. Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning imkoniyatlari

Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar ikki özaro boğliq guruhni tashkil etadi. Birinçi guruh - faol va interaktiv usullar: loyiha usuli, keys-stadi, rol va ishbilarmonlik öyinlari, munozara, “jigso” hamda muammoli vaziyat

asosidagi usullar öquvçini real muloqot vaziyatiga qöyib, tinglash, gapirish, öqish va yozish faoliyatini yaxlit faollashtiradi. Ikkinçi guruh - axborot-kommunikatsiya texnologiyalari: M.Vorshauer va D.Xili kompyuter vositaçiligida til örganishning xulq-atvoriy, kommunikativ va integrativ bosqıçlarini tavsiflab, zamonaviy rivoj multimedia va tarmoq resurslari bilan bevosita boğliqligini körsatgan .

Bugungi kunda mobil qurilmalar orqali til örganish istalgan joy va vaqtda mikrodarsliklar, interaktiv mashqlar va ilovalar bilan uzluksiz amaliyotni ta'minlamoqda; R.Godvin-Jons mobil ilovalarning shaxsiylashtirilgan mashqlar va tezkor teskari aloqa imkonini berishini ta'kidlaydi . R.Bleyk raqamli sinfxona autentik materiallar, tuzatuvçi mashqlar hamda telehamkorlik orqali real muloqot muhitini yaratishini asoslaydi . Elektron platformalar, interaktiv doskalar va podkastlardan birgalikda foydalanish motivatsiyani oshirib, öqitishni individual va guruh shakllarida muvozanatli tashkil etish imkonini beradi. Biroq texnologiyaning didaktik maqsadga böysunmasdan qöllanilishi samaradorlikni oshirmaydi, bu esa tatbiqning metodik jihatdan asoslanishini taqozo etadi.

3. Samaradorlikni oshirishning pedagogik shartlari va amaliy tavsiyalari

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samarali tatbiqi bir qator pedagogik shartlarni talab etadi. Birinçidan, öqituvçining metodik kompetensiyasi: u faol usulni hamda raqamli vositani darsning konkret maqsadiga qarab tanlay bilishi lozim. Ikkinçidan, darsni jalb etish, örganish va faollashtirish bosqıçlari yaxlitligida loyihalash: yangi material autentik matn, audio va video vositalarda taqdim etilib, bilim kommunikativ vazifalar orqali faollashtiriladi. Uçinçidan, shakllantiruvçi baholash: portfoliyo, öz-özini baholash va test topshiriqlari öquvçi taraqqiyotini uzluksiz kuzatish imkonini beradi. Törtinçidan, moddiy-texnik baza va internetning barqaror ishlashi raqamli vositalarni muntazam qöllashning tashkiliy shartidir.

Olib borilgan tahlil quyidagi tavsiyalarni shakllantirdi. Birinçidan, har bir darsda nutq faoliyati turlarini qamrab oluvçi kommunikativ vazifalar tizimini loyihalash, öyin va loyiha elementlarini mavzuga muvofiq kiritish zarur. Ikkinçidan, aralash öqitish modelida elektron platformalar va mobil ilovalarni sinfxona

mashg'ulotlari bilan uzviy bog'lash, uy vazifasini interaktiv topshiriqlar bilan boyitish maqsadga muvofiq. Uchinchi, darslarda autentik va milliy madaniyatga moslashtirilgan materiallardan foydalanib, o'quvchilarning muloqotdagi ishonchini oshirish lozim. Turtinchi, ingliz tili o'qituvchilari uchun Yevropa darajalari tizimi asosidagi malaka oshirish va raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish tashkil etilishi kerak. Ayni paytda hududlardagi texnik ta'minot farqlari va o'qituvchilarning raqamli tayyorgarligi darajasidagi nomuvofiqliklar texnologiyalarni bosqichma-bosqich joriy etishni taqozo etadi.

Xulosa

Ingliz tilini o'qitish samaradorligi belgilangan maqsad - kommunikativ kompetensiya bilan erishilgan natijalar ortasidagi moslik sifatida ta'riflanadi hamda kommunikativ yondashuv, kirish gipotezasi va darsni bosqichli loyihalash yondashuvlariga tayanadi. Ikinchi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar faol va interaktiv usullar bilan raqamli vositalar yaxlitligida tatbiq etilganda o'quvchi motivatsiyasini oshirib, o'qitishni shaxsiylashtirish hamda autentik muloqot muhitini ta'minlaydi. Samaradorlikni oshirish o'qituvchi kompetensiyasini yuqorilantirish, darsni kommunikativ vazifalar atrofida loyihalash, aralash o'qitish modelini joriy etish va shakllantiruvchi baholashni tizimlashtirish bilan uzviy bog'liq; taklif etilgan tavsiyalar dars sifatini oshirib, bitiruvchilarda mustaqil muloqot qobiliyatini shakllantiradi. Kelgusida texnologiyalar tatbiqining ta'sirchanligini eksperimental tekshirish davom etadigan tadqiqot yo'nalishi bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RÖYXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risidagi Farmoni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. - Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi PQ-1875-son "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. - Toshkent, 2012.

3. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing // Applied Linguistics. - 1980. - Vol. 1, № 1. - P. 1–47.
4. Krashen S.D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. - Oxford: Pergamon Press, 1982. - 132 p.
5. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. - 3rd ed. - Cambridge: Cambridge University Press, 2014. - 419 p.
6. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. - 5th ed. - Harlow: Pearson Education, 2015. - 448 p.
7. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi. - Toshkent: O'qituvchi, 1996. - 341 b.
8. Warschauer M., Healey D. Computers and language learning: An overview // Language Teaching. - 1998. - Vol. 31, № 2. - P. 57–71.
9. Godwin-Jones R. Mobile apps for language learning // Language Learning & Technology. - 2011. - Vol. 15, № 2. - P. 2–11.
10. Blake R.J. Brave New Digital Classroom: Technology and Foreign Language Learning. - 2nd ed. - Washington, DC: Georgetown University Press, 2013. - 248 p.